

4. Політологія. Політика і суспільство. Кн. друга: Держава і політка / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко. – 2-е вид., перероб. Та доп К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003.- С.664.

5. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем/ Ю.Шведа - Львів: Тріада плюс, 2004. - С.505.

Слепухіна Н., Васильченко М.

ПАРТІЙНА СИСТЕМА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

*У статті аналізуються особливості двопартійної системи Великобританії
Ключові терміни: політичні партії, партійна система, біпартійна система, Консервативна і Лейбористська партії.*

Загальноновизнаним сьогодні є той факт, що партійна система має велике значення для функціонування політичної системи. Партії виступають посередником між громадянським суспільством і державою та є одним з базових інститутів сучасного суспільства, без якого неможливо уявити існування представницької демократії. Представницька демократія передбачає прийняття владних рішень виборними особами, які отримують легітимні владні повноваження за допомогою інституту виборів. Через них народ визначає своїх представників і наділяє їх мандатом на реалізацію його суверенних прав.

Для позначення способу взаємозв'язку партій використовується термін "партійна система". У найбільш загальному вигляді партійна система - це сукупність зв'язків і відносин між партіями, які претендують на володіння владою в країні.

Від партійної системи, як важливого складника політичної системи, безпосередньо залежить стабільність та ефективність розвитку кожної держави, зокрема, тривалість існування уряду в даному складі, відсутність політичних конфліктів тощо. Значний внесок у розробку теорії партій і партійних систем зробили західноєвропейські соціологи: М. Дюверже, Я. Лейн, С. Ерссон, Г. Алмонд, Дж. Лапаломбара, М. Вейнер та Є. Вятр та соціологи на теренах колишнього СРСР: І. Бекешкіна, Є. Скакунов, Е. Головаха, Н. Анохіна, Е. Мелешкіна Т. Шмачкова, Б. Макаренко, О. Вишняк, А. Зоткін.

Британські політичні партії займають важливе місце в суспільно-політичному житті країни. Вони стали основним суб'єктом політики і необхідним елементом демократичної держави. Партії беруть активну участь на всіх стадіях політичного процесу: у виборах, формуванні органів влади, ухваленні політичних і державних рішень, в їх реалізації

Цікавим є те, що у Великобританії, на відміну від ряду інших європейських держав (наприклад, ФРН, Австрії, Франції, Італії, Швеції, Португалії) відсутній спеціальний закон, який регламентує діяльність політичних партій. Сам термін "політична партія" в законодавстві відсутній і партії функціонують у силу звичаю.

У Великобританії політичні партії фінансуються за рахунок пожертв фізичних і юридичних осіб. Держава не здійснює фінансування діяльності

політичних партій, за виключенням державних виплат опозиційним партіям у Парламенті.

Британська двопартійна система сформувалася наприкінці XVII ст., коли були утворені партії торі (лояльних до короля-католика консервативних сил) та партія вігів (лібералів, які виступали проти короля). Потім на базі торі була сформована Консервативна партія, а на основі партії вігів — Ліберальна партія, тому тільки дві головні політичні партії мали можливість приймати активну участь у формуванні органів влади. Подальший розвиток капіталістичної системи Великобританії викликав до появи нової Лейбористської партії (робочої партії), яка поступово змінила на політичній арені Ліберальну партію.

Сьогодні провідну роль у політичній системі Великобританії відіграють Лейбористська та Консервативна партії. Домінування двох партій у політичному житті Англії протягом тривалого часу пов'язане, з одного боку, із політичними традиціями та консерватизмом британців, а з іншого боку, бажанням зберегти стабільність у суспільстві та державі. Ліберально-демократична партія, соціал-демократична партія, партія Вільний Уельс, Шотландська національна партія та інші політичні партії Британії знаходяться на другорядних позиціях. [1]

Аналізуючи статус двох основних політичних партій Великобританії на сучасному етапі, можна визначити, що Лейбористська партія є першою за значенням у країні. У 1997 та 2001 рр. лейбористи сформували парламентську більшість, під керівництвом лейбориста Ентоні Блера був утворений уряд. Лейбористська партія створена у 1900 р. за ініціативою профспілок та низки соціалістичних організацій з метою підтримки обрання представників робочих до парламенту. Лейбористська партія нараховує близько 7 млн членів. Соціальну основу партії складають працівники з середнім рівнем доходів різних секторів економіки.

Порівняно з Консервативною структура Лейбористської партії більш децентралізована. І навпаки роль партійної конференції у лейбористів вище, ніж у торі. У Лейбористській партії існує індивідуальне та колективне членство, партія має свій статут. Водночас постійної партійної програми партія не має. Програмні положення формулюються у період передвиборних кампаній та базуються на цілях діяльності лейбористів. Британські лейбористи виступають за збереження державного регулювання економіки, розширення програми соціальних послуг, залучення профспілок до управління підприємствами, конституційних реформ, які спрямовані на децентралізацію влади тощо.

Консервативна партія офіційно сформувалася у 1867 р. та представляла інтереси поміщиків і вищого духовенства. Консервативна партія нараховує у своєму складі близько 2 млн постійних прибічників. Соціальну основу партії складають крупні фінансові, земельні та промислові власники, частина державних службовців, інтелігенція. Ця партія організаційно не оформлена: членські квитки не виписуються та членські внески не сплачуються. Партія не має постійної програми та статуту. Як правило, партійна програма знаходить вираження у передвиборних маніфестах, які складаються з програмних

положень консерваторів на наступних виборах. Наприклад, торі тетчерівського періоду виступали за розвиток особистої ініціативи та приватного підприємства, обмеження державного регулювання, забезпечення правопорядку та законності. Консервативний уряд під керівництвом М. Тетчер здійснив часткову децентралізацію, в два рази зменшив максимальний рівень податків (з 83 % до 40 %), провів розпродаж частини муніципальних приміщень.[2]

У Великобританії конституційно-правове регулювання діяльності політичних партій має свої особливості. Політичні партії діють на основі конституційної угоди. Водночас фінансовий бік функціонування політичних партій регламентується низкою парламентських законів, зокрема Актом про внески компаній на політичні цілі 1967 р., Актом про профспілки 1984 р. Законодавством дозволяється фінансування виборчої кампанії політичної партії із-за кордону в сумі, що не перевищує 200 фунтів стерлінгів для однієї особи. У свою чергу, держава здійснює державні виплати опозиційним партіям у Парламенті, що символізує їх фінансову незалежність, а також виплачує по 3 фунти стерлінгів за кожні 200 голосів, які отримала партія на останніх виборах.

Вплив кожної з партій на суспільно-політичне життя країни визначається різними факторами, найважливішими серед яких є економічні інтереси і психологічні стереотипи поведінки людей. Британці, незалежно від політичних поглядів, консервативні у своєму сприйнятті суспільного життя. Це, насамперед, простежується у їх відданості відповідним політичним традиціям. Тому традиційні політичні партії завжди мають перевагу в політичній боротьбі з новими суспільно-політичними об'єднаннями. Із цієї точки зору можна стверджувати, що багато виборчих округів поділені між двома основними політичними силами (консерваторами і лейбористами), оскільки виборці традиційно голосують за кандидатів від однієї із цих партій. Більшість на виборах згадані партії отримують від тих округів, де одна традиція переважає над іншою. Змінюваність основних партій біля керма влади залежить від строків їх перебування в Уряді й особливостей соціально-економічної політики.

На даний час Великобританія це держава, яка відзначається достатньо високим соціально-економічним розвитком. Це в певній мірі свідчить про переваги біпартійної системи. Двопартійна система виявляється практично більш гнучкою, ніж багатопартійна. І, зрештою, двопартійній системі не дошкуляє представництво в парламенті дрібних партій. Двопартійна система у Великобританії забезпечує велику стійкість політичного життя: стабільний однопартійний уряд, домінування протягом довгого часу єдиного політичного курсу. Ефективність та стабільність двопартійної системи можна пояснити властивостями та потребами політичної системи Великобританії.

Список використаної літератури:

1. Дашковська О. Стратегія тендерних відносин у політичних партіях Великої Британії // Вісник Академії наук України. – 2009. – № 4. – С. 160-170.
2. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем/ Ю.Шведа - Львів: Тріада плюс, 2004. - С.505.
3. Лапшин С.А. Політологія Збірник тестових завдань. Модуль 2 / Укладач – Лапшин С.А. – Вінниця: „Нілан-ЛТД”, 2013. – 44 с.